

АҚША ҚАРАЖАТТАРЫ МЕН ОЛАРДЫҢ ЭКВИВАЛЕНТТЕРІНІҢ ЕСЕБІ МЕН АУДИТІ

Ақша қаражаттары – бұл кассадағы, банк шоттарындағы ақшалар. Кассадағы ақша қаражаттар аудитінде келесілер тексеріледі:

-осы бап бойынша баланстағы, бухгалтерлік есеп регистрлеріндегі және Бас кітаптағы қалдықтардың ұқсастығы;

-аудит кезіндегі ақша қаражаттарының болуы және түгендеу кезектілігі, алдыңғы түгендеу нәтижелері;

-құжат айналым схемасы (кіммен жазылады, рұқсат беру қолының кезектілігі, кассадан ақшаларды қабылдау және беру);

-кассалық операциялар есебін ұйымдастыру бойынша бақылау процедуралары (кассирдің материалды жауапкершілігі, ақша қаражаттарды тексеретін және сақтығын қамтамасыз ететін тұлғалардың өзара байланысы);

-кассалық ордерлерді тіркеу кітабындағы (журналдағы) жазулардың толықтығы және дер мезгілділігі;

-бастапқы құжаттар қосылған кассалық есеп берулер, оларды банктен ақша алуға арналған чектік кітапшамен, банк жазуымен, қолма-қол ақша салу түбіршегімен салыстыру;

-кассадан еңбекақының және басқа да шығындардың төленуінің дұрыстығы, ол үшін бірнеше айлардың шығыс кассалық ордерлеріндегі немесе тәлем ведомостеріндегі қолдарды салыстыру;

-бухгалтерлік есеп регистрлерін жүргізудің жағдайы мен дұрыстығы [1].

Есеп айырысу шоты бойынша банктік операциялардың аудиті келесілерді тексеру үшін жүзеге асырылады. Біріншіден, валюталық шоттан ақша аударуға бастапқы құжаттар болып валютаны аударуға немесе сатуға өтініштер табылады. Екіншіден, операциялар шетел валютасында жасалғанмен, есеп ұлттық валютадағы эквивалентінде жүргізілуі керек. Сондықтан аудитор ақша қаражатының операцияны жасау сәтіне Ұлттық банк бағамы бойынша есептеу дұрыстығын тексеру. Үшіншіден, валюталық биржадағы күн сайынғы сауда нәтижесі бойынша Ұлттық банк бағамына бағамдық айырмашылықтар (табыстар мен зияндар) есептеледі. Төртіншіден, шоттан ақша аудару үшін негіздеме қатаң тексеріледі, өйткені егер есеп айырысу шоты бойынша отандық серіктестермен есеп айырысуды тексеруді жүргізуге болатын болса, мұндай процедура шетелге валюта аударылғанда қиындайды. Бесіншіден, шетелге әрбір валюта аударуға тауарлық, кедендік құжаттар және экспорттық-импорттық операциялар бойынша мәмілелер паспорты сәйкес келуі керек.[3]

Егер егер дебиторлық қарыздың мерзімі асып кетсе, бұл валюталық пайданың жасырылуы (капиталды шетелге шығару) деп бағалануы мүмкін. Сондықтан мәміле паспорты, валюталық шоттан жазба бойынша түсімді төлеу немесе қайтару мерзімі келгендігін тексеру. Мұнда негізге келісім бойынша мәміле мерзімі емес, кедендік басқарумен толтырылатын мәміле паспортының мерзімі алынады [3].

Кесте 1 - Ақша мен олардың баламаларының төлемі мен қозғалыс циклі функционалды аудитін өткізу бағдарламасы

Аудит процедуралары	Ақпарат көздері, бағалаудың критерилері мен тәсілдері
1.Ақшалай операцияларды атқаратын қызметкерлер құрамын білу	Кадр бөлімінің мәліметтері, білім мен біліктілік туралы куәліктер
2.Ақша алу, сақтау және қолдану үшін әдістемелік, нормативті және материалдық базамен қамтамасыз етуді тексеру	Заңнамалық актілердің, стандарттардың, нормалардың, ережелердің, нұсқаулықтың
3.Операцияларды құжаттық рәсімдеу мен ақша басқару жағдайын алдын ала шолудың дұрыстығын тексеру	Кірістік және шығыстық кассалық ордерлерді тіркеу журналы, ақшалай қаражаттың қозғалысы есебі кітабы, бастапқы құжаттар және т.б.

Қорыта келгенде, жалпы аудитте ақшалай операцияларды тексеру мен ревизиялау тәсілдерінің өзіндік ерекшеліктері бар. Олар жалпы әдістері арқылы жасалса да, бұл операцияларды уақтылы

және тиімді атқаруға ерекше көңіл аударатын төлеу циклінің функционалдық аудитінде бұлар шынында жеткіліксіз. Сондықтан ғылыми зерттеулердің күн талабына сай бағыты ақшаны басқарудың функционалдық аудитінің ерекшесілерін анықтау мен ізденістерін талдау болып саналады.

Ақшалай ағымның төлем мен қозғалысы циклі функционалдық аудитінде экономикалық талдау, бақылау мен статистиканың классикалық әдістерімен қатар сарапшылық бағалау, жай және күрделі процент есептеулері, дисконттау, интегралды, сараланған және матрицалық тәсілдер, желілік, желілік емес және өсіпкі бағдарламалау әдістерін, операцияларды, ойын теорияларын, шешім қабылдау және т.б. кеңінен қолданылуы керек [4].

Әдебиеттер

1. "ҚР Аудиторлық қызмет туралы Заңы" ҚР 20.02.09 жыл..
2. Абленов Д. О. Аудит: теория және практика, Алматы, 2005 жыл.
3. Дюсембаев К. Ш., Егембердиева С. Н., Дюсембаева З. К. "Ақша қаражаттары есептілігінің аудиті", 2008 жыл.
4. Ержанов М. С. "Аудит" , Алматы, 2007 жыл.

Аманбекова А.Е., 1-курс (ҚарУ им. академика Е.А.Букетова)
Научный руководитель – м.э.н., ст.преподаватель Амиркулова М.Б.

ПРИМЕНЕНИЕ СТАТИСТИЧЕСКОГО АНАЛИЗА ДАННЫХ В ЭКОНОМИКЕ

Будучи отраслью науки, статистика включает в себя сбор данных, интерпретацию данных и проверку достоверности данных, а статистический анализ данных – это подход к проведению различных статистических операций, то есть тщательных количественных исследований, которые пытаются количественно оценить данные и используют некоторые виды статистического анализа. Здесь количественные данные обычно включают описательные данные, такие как данные опросов и данные наблюдений.

В контексте бизнес-приложений это очень важный метод для организаций бизнес-аналитики, которым необходимо работать с большими объемами данных. Основной целью статистического анализа данных является выявление тенденций, например, в розничной торговле, к этому методу можно подойти для выявления закономерностей в неструктурированных и полуструктурированных потребительских данных, которые могут быть использованы для принятия более эффективных решений по улучшению потребительского опыта и продвижению продаж.

Кроме того, статистический анализ данных имеет различные приложения в области статистического анализа маркетинговых исследований, бизнес-аналитики (BI), анализа данных в больших данных, машинного обучения и глубокого обучения, а также финансово-экономического анализа.

Как правило, при анализе статистических данных практикуются некоторые формы инструментов статистического анализа, которые непрофессионал не может сделать без наличия статистических знаний. Для выполнения статистического анализа данных доступны различные программные средства, такие как Система статистического анализа (SAS), Статистический пакет для социальных наук (SPSS), Statsoft и многие другие.

Для того чтобы проанализировать любую проблему с использованием статистических данных анализ состоит из четырех основных этапов

1. Определение проблемы

Точное и актуальное определение проблемы является обязательным условием для получения точных данных о ней. Становится чрезвычайно трудно собирать данные, не зная точного определения/решения проблемы.

2. Накопление данных

После решения конкретной проблемы разработка нескольких способов накопления данных является важной задачей при статистическом анализе данных. Данные могут быть собраны из реальных источников или могут быть получены путем наблюдений и экспериментальных исследований, проведенных с целью получения новых данных.

3. Анализ данных

При анализе статистических данных методы анализа делятся на две категории.